

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 8793/2023
12.03.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужиоца-противтуженог АА из ..., чији је пуномоћник Ђорђе Здравковић, адвокат из ..., против туженог-противтужиоца ББ из ..., чији је пуномоћник Петар Недељковић, адвокат из ..., ради дуга по тужби и ради утврђења ништавости по противтужби, одлучујући о ревизији туженог-противтужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 675/22 од 17.11.2022. године, у седници одржаној 12.03.2025. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 675/22 од 17.11.2022. године у усвајајућем делу одлуке о тужбеном захтеву и у погледу одлуке о трошковима парничног поступка и предмет у овом делу враћа истом суду на поновно одлучивање о жалби тужиоца-противтуженог.

Образложење

Пресудом Основног суда у Трстенику П 109/19 од 05.10.2021. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца-противтуженог којим је тражио да се обавезе тужени-противтужилац да на име дуга врати износ од 21.000 евра, са каматом коју прописује Централна Европска банка, све у динарској противвредности по најповољнијем курсу НБС на дан испуњења почев од 17.02.2016. године као дана подношења тужбе до исплате. Ставом другим изреке, усвојен је противтужбени захтев и утврђено да је ништав и да не производи правно дејство уговор о зајму 21.000 евра закључен дана 12.08.2013. године у ... између тужиоца-противтуженог као зајмодавца и туженог-противтужиоца као зајмопримца. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац-противтужени да туженом-противтужиоцу на име трошкова парничног поступка исплати износ од 224.250,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 675/22 од 17.11.2022. године, ставом првим изреке, укинута је првостепена пресуда и пресуђено тако што је: усвојен тужбени захтев и обавезан тужени-противтужилац да тужиоцу-противтуженом на име дуга врати износ од 21.000 евра са каматом коју прописује Европска централна банка, све у динарској противвредности по најповољнијем курсу НБС на дан испуњења почев

од 17.02.2016. године као дана подношења тужбе до коначне исплате; усвојен је противтужбени захтев и утврђено да је ништав и да не производи правно дејство уговор о зајму 21.000 евра закључен дана 12.02.2013. године у ... између тужиоца-противтуженог као зајмодавца и туженог-противтужиоца као зајмопримца ништав и да не производи правно дејство и одлучено да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Против правноснажне пресуде донете у делу којим је усвојен тужбени захтев и одлучено о трошковима поступка, тужени-противтужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду у смислу члана 408. у вези члана 403. став 3. тачка 3. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11...10/23), Врховни суд је нашао да је ревизија основана.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац-противтужени позајмио је туженом-противтужиоцу износ од укупно 21.000,00 евра, на основу три усмена уговора о зајму и то: дана 13.11.2009. године (15.000 евра), дана 06.01.2010. године (3.000 евра) и дана 15.03.2010. године (3.000 евра). Рок враћања позајмице од 15.000 евра био је пет месеци, са обавезом плаћања камате сваког месеца. Тужени-противтужилац је зајам узео ради улагања и проширења своје делатности, односно изградње кланице. Тужени-противтужилац је плаћао камату месечно. Тужилац-противтужени је туженом-противтужиоцу послао две опомене ради враћања дуга и то: прву 15.03.2010. године (која се односи на позајмицу од 3.000 евра), а другу 05.08.2013. године (која се односи на позајмицу износа од 15.000 евра). Након тога, странке су закључиле и писмени уговор о зајму дана 12.08.2013. године на износ од 21.000 евра, са уговореним роком враћања зајма 30 дана од дана његовог закључења. По сачињавању писменог уговора о зајму, тужилац-противтужени је поцепао признанице о претходним позајмицама, док је тужени-противтужилац сачувао признаницу од 13.11.2009. године (која гласи на износ зајма од 15.000 евра, са роком враћања од пет месеци). Новац на име месечне камате (у девизама), тужени-противтужилац је некад давао лично супрузи тужиоца-противтуженог (најчешће) или тужиоцу-противтуженом у својој кући или локалу – месари (у ...), а када није имао девизе давао је у динарима или у месу (све у одговарајућој противвредности), а некад преко трећих лица: свог зета и својих унука, али и преко бившег зета тужиоца-противтуженог. По основу камате на главни дуг, у периоду од 15.12.2009. године закључно са 01.02.2016. године тужени-противтужилац је исплатио тужиоцу-противтуженом износ од укупно 23.370 евра, просечно (према писменој евиденцији супруге туженог -противтужиоца).

Другостепени суд је, након одржане расправе (на којој су поновљени докази изведени пред првостепеним судом) укинуо првостепену пресуду, налазећи да се заснива на битној повреди одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку, и одлучио о тужбеним захтевима странака тако што их је усвојио, с позивом на члан 231. ЗПП у вези чланова 66. став 1., 141., 399. ставови 1. и 4., 557. и 558. Закона о облигационим односима. Према ставу другостепеног суда, између

странака је дана 12.08.2013. године закључен привидни писмени уговор о зајму (чија ништавост је предмет противтуженог захтева) јер тада није било никакве предаје новца, већ је закључење уговора имало за циљ обезбеђење потраживања тужиоца-противтуженог према туженом-противтужиоцу из већ постојећих усмених уговора о зајму од 13.11.2009. године (15.000 евра), 06.01.2010. године (3.000 евра) и 15.03.2010. године (300,00 евра), због чега је утврдио његову ништавост. С друге стране, како уговор о зајму не тражи писану форму, закључио је да су странке у међусобном облигационо-правном односу на основу усмених уговора о зајму од 13.11.2009. године (износ од 15.000 евра), 06.01.2010. године (износ од 3.000 евра) и 15.03.2010. године (износ од 3.000 евра), све укупно 21.000 евра, што међу странакама није било спорно. Тужени-противтужилац није доказао да су предметни усмени уговори о зајму зеленашки правни послови (члан 141. ЗОО), јер је позајмице узео ради проширења свог посла, а ни да је уговорена камата (коју је он плаћао) противна члану 399. ЗОО, јер се та чињеница може утврдити само на основу стручног налаза и мишљења вештака економско-финансијске струке или извештаја банака о висини каматне стопе која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу (за предметни период). А и да се ради о зеленашким правним пословима, тужени-противтужилац је пристао да плаћа предметну камату и то дуги низ година (од 15.12.2009. године закључно са 01.02.2016. године), не користећи се правом да захтева да се његова обавеза смањи на правичан износ у року од 5 година од дана закључења уговора (члан 141. став 4. ЗОО).

Основано се ревизијом туженог-противтужиоца указује да је побијана пресуда у делу којим је одлучено о тужбеном захтеву заснована на погрешној примени материјалног права, због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Према члану 399. став 1. Закона о облигационим односима - ЗОО, стопа уговорне камате између физичких лица не може бити већа од каматне стопе која се у месту испуњења плаћа на штедне улоге по виђењу; ако је уговорена већа камата од дозвољене, примениће се највећа дозвољена стопа камате (став 4.). Према члану 557. овог закона, уговором о зајму обавезује се зајмодавац да преда у својину зајмопримцу одређену количину новца или које друге заменљиве ствари, а зајмопримац се обавезује да му врати после извесног времена исту количину новца, односно исту количину ствари исте врсте и истог квалитета.

Међу странакама се као спорно поставило питање се да ли је између странака било уговорено плаћање камате на зајам, ако јесте да ли је уговорена камата била виша од законом прописане између физичких лица и с тим у вези да је плаћањем такве камате тужени-противтужилац као дужник вратио тужиоцу-противтуженом као повериоцу главни дуг у целости или делимично.

У конкретном случају, није несумњиво разјашњено шта је међу странкама било уговорено тј. да ли је било уговорено плаћање камате (како је то тврдио тужилац-противтужени) или се радило о зајму, без камате, са враћањем на рате (како је то тврдио тужени-противтужилац). Ако је било уговорено плаћање месечне камате за сваку од учињених позајмица, остало је неразјашњено колико је та камата износила на месечном нивоу по свакој од тих позајмица (односно колико је износила стопа уговорене камате). Према писменој евиденцији супруге туженог-противтужиоца, у периоду од 15.12.2009. године закључно са 01.02.2016. године (који период обухвата 74 месеца) тужени-против тужилац је готово сваког месеца (са неким изузецима) давао тужиоцу-противтуженом новчане износе ближе наведене у тим записима, укупно му

исплативши у том периоду у девизама, динарима и у роби-месу) износ од 23.370 евра (просечно по 315,81 евро месечно). Када је реч о правној природи ових давања, другостепени суд закључује да је реч о давањима на име камате (заснивајући такав став очигледно на страначком исказу тужиоца-противтуженог), а да главни дуг није враћен.

По оцени Врховног суда, ако би се и прихватило да је реч о давањима дужника искључиво на име уговорене камате, другостепени суд (који је отворио расправу) имао је обавезу, што није учинио, да утврди висину уговорене камате међу странкама по учињеним позајмицама и да оцени да ли је она прелазила законом прописану између физичких лица у спорном периоду (члан 399. став 1. ЗОО), посебно имајући у виду да су подаци о каматним стопама које се у месту испуњења плаћају на штедне улоге по виђењу јавно доступни, и ако прелази да применом највеће дозвољене стопе камате (став 4.), простим математичким рачуном (услед изостанка предлога за извођење доказа вештачењем) разјасни да ли је и у којој мери кроз плаћање уговорене камате тужени-противтужилац као дужник отплатио и део главног дуга према тужиоцу-противтуженом као повериоцу.

Правило о терету доказивања (члан 231. ЗПП) омогућава суду да се у оквирима процесне и доказне активности странака креће кроз поступак и да на основу резултата доказног поступка, формира став о битним чињеницама и одлучи о тужбеном захтеву. Само по себи извођење доказа финансијским вештачењем је нужно увек онда када суд не поседује стручно знање да утврди неку битну чињеницу. Али ако суд има могућност да, на основу јавно доступних података (сајт Народне банке Србије), дође до потребних података (подаци о каматним стопама које се у месту испуњења плаћају на штедне улоге по виђењу), на основу којих би простим математичким рачуном (чак и када то изискује време и напор) могао да утврди битне чињенице, по оцени Врховног суда правило о терету доказивања треба тумачити шире.

Стога ће у поновном поступку другостепени суд несумњиво разјаснити праву вољу странака приликом закључења усмених уговора о зајму и зависно од тога, оценити правну природу новчаних давања које је тужени-противтужилац вршио тужиоцу-противтуженом током дужег временског периода почев од 15.12.2009. године закључно са 01.02.2016. године тј. да ли се ради о давањима на име враћања дела главног дуга или само на име уговорене камате, а случају да је реч о уговореној камати да ли је кроз плаћање исте тужени-противтужилац исплатио део главног дуга, од чега зависи и правилна одлука о тужбеном захтеву.

На основу изнетог, применом члана 414. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци, а укинута је и одлука о трошковима парничног поступка, јер зависи од коначног исхода спора.

**Председник већа – судија
Мирјана Андријашевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић